

Anna Radziejewska

Śląskie Centralne Archiwum Ewangelickie we Wrocławiu (1934–1945) jako realizacja idei archiwum historycznego

Streszczenie

Dysertacja stanowi analizę funkcjonowania Śląskiego Centralnego Archiwum Ewangelickiego we Wrocławiu (1934–1945) w kontekście rozwoju idei archiwum historycznego ze szczególnym uwzględnieniem archiwów konfesyjnych oraz jej praktycznej realizacji w warunkach państwa totalitarnego.

Celem badań było ukazanie, w jakim stopniu Śląskie Centralne Archiwum Ewangelickie stanowiło kontynuację i rozwinięcie nowoczesnych koncepcji archiwalnych ukształtowanych w XIX i na początku XX wieku oraz wpisywało się w realizację nadrzędnej misji archiwów konfesyjnych jaką był przekaz wiary, a w jakim zakresie jego działalność była determinowana realiami politycznymi i ideologicznymi III Rzeszy.

Dysertacja składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym rozdziale przedstawiono genezę i rozwój archiwów historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem ich funkcji w Kościołach chrześcijańskich oraz żydowskich gminach wyznaniowych. Rozdział drugi omawia organizację Kościoła ewangelickiego w Niemczech w latach 1918–1945, historię Śląskiej Prowincji Kościelnej oraz prawne i organizacyjne podstawy funkcjonowania archiwów ewangelickich w Niemczech w pierwszej połowie XX wieku. Trzeci rozdział poświęcony został powstaniu, organizacji i działalności Śląskiego Centralnego Archiwum Ewangelickiego, w tym jego funkcjonowaniu w czasie II wojny światowej oraz jego historii po 1945 roku. W rozdziale czwartym przeanalizowano funkcje archiwum względem jego zasobu, a zatem gromadzenie, przechowywanie i opracowanie materiałów archiwalnych oraz ich udostępnianie. Ponadto zwrócono uwagę na naukowe i popularyzatorskie wykorzystanie zasobu tego archiwum poprzez aktywność Instytutu im. J. Hessa.

W badaniach zastosowano przede wszystkim klasyczne metody ustalania faktów historycznych (tzw. indukcyjne i dedukcyjne) z jednoczesnym uwzględnieniem dorobku metodologii praktycznej. Praca opiera się na szerokiej kwerendzie archiwalnej zrealizowanej w Polsce i Niemczech oraz analizie niemieckich aktów normatywnych.

Przeprowadzone badania pozwalają stwierdzić, że Śląskie Centralne Archiwum Ewangelickie stanowi egzemplifikację realizacji idei archiwum historycznego jako instytucji centralnej, naukowej i służącej zachowaniu dziedzictwa. Jednocześnie jego funkcjonowanie w latach 1934–1945 ukazuje ambiwalentny charakter archiwów jako instytucji uwikłanych w realia polityczne swojego czasu, co czyni analizowany przypadek szczególnie istotnym dla badań nad historią archiwistyki i rolą instytucji pamięci w XX wieku